

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Titulus XX. De crimine falsi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

tit. tunc propter periculum quod in se suscipit creditor, rectè potest aliquid accipere, dum tamen non obliget ipsum debitorem ad contractum illum assecurationis celebrandum; quia tunc usura committitur, siquidem usurarius contractus censetur ille, in quo debitor ultra sortem obstringitur aliquid emere, vendere, locare, etiam iusto pretio, quod facere minimè tenebatur. Covar. lib. 3. variar. c. 2. nu. 5. Leothardus dist. quest. 23. n. 6. Vnde existimo Gregorium in presenti improbare nauticum fœnus prout iure civili receptum erat, quia simul cum ipso mutuo usura promittebatur, et si periculi subeundi facta mentione; non autem improbare Gregorium contractum assecurationis, cum per se, & separatim celebratur, nulla ratione habita mutui, sed periculi suscipiendi: & ita presenti constitutione sublata sunt usurae palliatae, quae facile committebantur, eo quod multi non invenientes gratuitos mutuatōres, qui sine lucro vellent sibi mutuari, fingebant se velle trajicere pecuniam mutuātam in alias provincias longin-

quas, & petebant à mutuantē assecurationem pro certo pretio: unde deducit Gregorius prudentissimè praesumptionem, quod iste sic mutuantē pecuniam trajiciendam per loca periculosa, suscipiendo periculum in se ob aliquod pretium, est censendus usurarius: quia praesumitur quod vi mutui vult illud pretium extorquere absque necessitate assecurationis; ideoque fœtan Pontifex non dixit, *Est usurarius*; sed, *Censendus est usurarius*. Nec obstat dubitandi ratio supra adducta; nam fateor ob periculum pecuniae trajiciendae aliquid recipi posse, sed extra mutuum, ratione periculi, & alterius contractus seorsim celebrati; nam aliās fœnus nauticum fœnus est, & mutui ratione usuras recipit, quod sacris canonibus omnino improbatum; quare etiam subducta hac Gregorij constitutione, puto nauticum fœnus, & maritimas usuras esse prohibitas, & contineri sub generali illa prohibitione, quā omnis usura iure divino, & Pontificio prohibita est, ut si deficeret hæc constitutio, adhuc nefas esset fœnus nauticum exercere,

TITULUS XX.

De crimine falsi.

CAPUT I.

Augustinus.

Falsidicus testis tribus personis est obnoxius; primum b Deo, cujus praesentiam contemnit; inde c judici, quem mentiendo fallit; postremò innocenti, quem falso testimonio d laedit. Vterque e reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

NOTÆ

Augustinus.] Ita etiam legitur in prima collectione. Sub hoc tit. cap. 1. & ex eodem Sancto textus hic citatur à Burchardo lib. 16. Decreti, cap. 12. Gratiano in cap. quisquis 80. i. 1. quest. 3. Sed inter opera Divi Augustini non reperiuntur verba in presenti relata: extant tamen apud D. Isidorum lib. 3. sentent. cap. 55. de testibus, ut iam notantur Ant. August. in presenti; Aldrete in antiquit. Hispan. lib. 2. cap. 11. Integrum caput D. Isidori transtulit, ut facilius praesens textus intelligatur. Et si mendacii oratoris dicitur, quanto magis si venale quaritur: neq; enim decet multiplex conventus falsorum, si tanta praesentia sit nummorum. Testis falsidicus tribus est personis obnoxius. Primum Deo, quem perjurando contemnit; secundo judici, quem mentiendo fallit; postremò innocenti, quem falso testimonio laedit. Unum pene crimen habent, & qui falsitatem promittit, & qui supprimit veritatem: quia ille obesse vult, & iste prodesse non vult. Pejor est testis, qui laedit, quam qui praestare non vult. Nam ille malignus est, iste inutilis. Testibus falsis conjunctis tarde mendacii falsitas reperitur. Quod si separati fuerint, examine judicantis citò manifestantur. Nam sicut in unitate pravorum grandis est fortitudo, ita in separatione major infirmitas. Fraudulencia citò reprehenditur mendacium; falsidicorum enim testimonium

sibi non convenit. Iniquus testis, quamvis sua falsitate corpori, rebusque impediat, animo tamen nihil damni confert. Erit autem ille apud Deum condemnatus, qui adversus innocentem falsum testimonium vel dicit, vel dicentibus credit. Nam non solum ille reus est, qui falsum de alio profert; sed & is, qui citò aurem criminibus praebet: qui meru potestatis veritatem occultat, eiusdem veritatis iracundiam sibi caelitus provocat: quia plus pertimescit hominem, quam divinam trepidat indignationem. Beatus cuius testimonio innocens ab scelere obiecto purgatur: impius cuius proditione etiam iniquus perimitur. Neque enim decet Christianum morti obnoxium prodere, & ad effundendum sanguinem infelicium vocem testificationis praebere. Sermo enim justi hominis tantum ad ministerium debet esse salutis; ira enim indignationis, & tribulationis, & immisionis per angelos malos. In hoc capite agitur de testibus falsis, de quibus, eorumque pœnis egi in can. 74. Concilij Illiber.

b Deo.] qui praesens est omnibus actibus humanis: quare ob peccatum ita perpetratum illi poenitentia injungitur. Facit lex ultima in fine, tit. 12. par. 3.

c Iudici.] Vnde ab eo extraordinariè puniri potest lite pendente, l. nullum, Cod. de testib. causā verò finitā ad instantiam accusatoris: & si aliās sit incompetens, ex eo, quod testis falsus deliquit coram ipso falsum deponendo, sit competens; secus

2.

secus verò si sit incapax, ut laicus respectu clerici; quia tunc illum punire non valet, ut pluribus relatis docet Barbosa *in present.*

3. d. *Ledit.*] Unde talis testis falsum perhibens testimonium, vel negans quod scit, tenetur parti læsæ omnia damna refarcire. Toletus *lib. 5. summa, cap. 59. num. 5.* Item si juridicè interrogatus verum celavit, tenetur etiam ad restitutionem damni, quod patitur alter ex veri occultatione, ut alii relatis resolvunt Diana *part. 3. tract. 5. resol. 54.* & 4. *part. tract. 4. resol. 99.* Lessius *de iust. lib. 2. cap. 13. dub. 10.* & *cap. 31. dub. 8.* Ferro Manriq. *de differt. viri in q. fori. quest. 117.*

4. e. *Uterque reus est.*] Consonat lex 1. §. cùm. lex si quis obreperit. ff. ad leg. Corn. de falsis, lex 8. Cod. de Episc. & cleric. ibi: Presbyteri si hoc ipso, quod nihil metuunt, vera in testimonio dicendo suppresserint, salva esse debet actio litigatoribus. Faciunt Plautus *in Querulo.*

— Pejerat, sæpe qui tacet;
Tantum est enim verum tacere, quantum & falsum dicere.

Ammianus Marcel. *lib. 29. hist.* Fallere non minus videtur qui gesta praterit sciens, quam ille, qui nunquam facta fingit. Alconius 3. *in Verrem.* Iurati testes produci solent non solum ne falsa dicant, verum etiam ne que vera sunt, taceant. Cicero *lib. 3. offic.* Quamquam in alia questione non videtur neq. ille celare debuisse: nec enim id est celare, quicquid reticeas; sed cum quod tu scias, id ignorare emolumentum causâ velis eos, quorum inter sit id scire. Hoc autem celandi genus quale sit, & cuius hominis, quis non videt? Certe non aperti, non simplicis est, non ingenui, non iusti, non viri boni: versuti potius, obscuri, fallacis, malitiosi, calidi, veteratoris, vafri. Nec contrarium probat textus *in cap. ne quis arbitretur 22. quest. 2.* quem rectè exponit glossa *ibi*, dum ait, taceri veritatem posse impunè, & citra metum, si ex alia causa, quam testimonij id fiat. Sicque accipit textum illum, secus verò si rogatus, accitusque testis, quod in vero est, suppresserit: quo casu procedit præsens textus. Nec etiam obstat si dicas, eos in legem Corneliam de falsis incidere, qui ob non dicendum testimonium pecuniam acceperunt, l. 1. §. sed & si quis. ff. ad leg. Corn. de falsis. Ergo illi, qui nullam pecuniam acceperunt, et si verum testimonium suppresserint, ut falsi testes non tenentur. Nam respondeo, sequelam hujus argumenti non rectè deduci, quia in eodem textu dicitur, in legem Corneliam eum incidere, qui ob dicendum testimonium pecuniam accepit: non tamen inde sequitur, eum qui pecuniam non accepit, si falsum testimonium diceret, à crimine immunem esse. Oppositio autem, quam dicta lex prima admittit, talis est: Si quis ob non dicendum testimonium pecuniam accepit, in legem Cornel. incidit: Ergo qui nullam accepit, si surgere testimonij perhibendi causâ recuset, non incidit in legem Corn. Ratio est quia non potest videri falsum commississe, qui omnino testimonium dicere noluit: at qui surrexit testimonij dicendi causâ, & verum suppressit, à falso testimonio immunis non videtur.

5. Etiam lege Cornelia de falsis tenetur, qui ad falsas testationes faciendas, testimoniove falsa invicem dicenda coierit. l. lege 9. §. pœna 3. ff. de falsis, §. Corn. l. 2. ff. de concess. & qui testimonia falsa instruxit, l. 1. in princip. & §. l. falsi 20. ff. ad leg. Corn. de falsi. Paulus *lib. 5. sent. tit. 25. §. 2.* Apud Licinum Rufi-

num *tit. 8. de falso testimonio, §. 1.* ita inquit Paulus *lib. singulari de pœnis omnium legum. sub tit. de lege l. de adult.* Qui falsum testimonium dixerit, perinde tenebitur, ac si lege Cornelia testamentaria damnatus esset. Item qui ob denunciandum verum, vel non denunciandum falsum pecuniam accipit, lege Julia Reperundarum tenetur, l. lege 6. in princip. ff. ad leg. Jul. repetund. tenereturque ex capite de sicariis, si falso testimonio id egit, ut homo occideretur, & si humilior sit, in crucem tollitur, aut bestis subijcitur; si honestior sit, capite damnatur. Paulus apud Licinum *d. tit. 8. l. 1. §. praterea ff. ad leg. Corn. de sicar. l. 1. tit. 8. parit. 3.* Qui falso, vel variè testimonia dixerunt, competerentur à iudicibus puniri solent, l. qui falso 7. ff. de testibus, c. nihilominus 16. 3. quest. 9. Eo casu lege Moyfi datâ pœnâ talionis erat. Deuteron. *cap. 19. vers. 15. Danieliscap. 13.* refert Josephus *lib. 4. antiquit. cap. 6.* meminit Licin. Rufin. *d. tit. 8. lex septempartita 6 tit. 7. part. 7.* transcripsit lex 1. §. ult. ff. de falsis. Sed de pœna falsi testis singulari loquuta fuit lex 26. tit. 11. parit. 3. Testis falsus in negotio civili repedit parti interesse, & criminaliter de falso accusari potest. Si tamen in criminali, & propter suum testimonium alter occisus, vel mutilatus fuerit, eandem pœnam patitur secundum legem Moyfi. Lex 83. Tauri, quæ est lex 4. tit. 17. lib. 4. recop. sancitum fuit, ut quamvis pœna ex falso testimonio imposita non fuisset accusato; tamen talionem falsus testis subiret, quia quantum in se fuit, fecit ut imponeretur. Hoc ubi dictum fuit testimonium in delicto, pro quo infligenda erâ pœna capitis, aut amputationis membri; in reliquis iuber servari dispositiones regni: in cæteris causis civilibus si criminaliter agatur, quinta pars dentium testievellenda erat, l. 3. tit. de las falsedades, lib. 4. recopil. ubi legitur de quintar, alibi de quistar: sed priorrem lectionem veriore putat Azavedo *in l. 4. nu. 98 tit. 17. lib. 8. recopil.* Sed hæc constitutio corrigitur noviori Philippi II. quæ est lex 7. tit. 17. lib. 8. recopil. ubi sancitur falsos testes, & eorum inductores, ubi amissuri erant dentes, in triremes decennales condemnandos esse, & unâ in publicam traductionem ignominie: in causis criminalibus, in quibus infligenda erat pœna corporalis, in perpetuas, pariter cum ignominia. Gomez *in d. l. 83. Tauri, num. 7.* putat hodie talionem in usum non esse, sed in casu falsæ depositionis, ob quam mortis pœna erat infligenda, de quo agitur etiam in Novella 77. Leonis. Extrat novissima lex Philippi II. *in d. tit. 17.* Sacris etiam canonibus variis pœnis afficiuntur falsi testes *in cap. confiteamur 3. quest. 5.* Ab Eusebio P. qui falsum testimonium dixit infamis declaratur: & quia testes falsi, & perjury sunt, si se scienter pejeraverint, quadraginta annis jejunare, unò anno à communione Eucharistica abstinere, & per septem penitere annos tenentur, *cap. quicumque 6. quest. 2. cap. qui sacramento 22. quest. 4.* nec post peractam penitentiam ad testimonium admittuntur, *cap. parvulis 14. 22. quest. 5.* Presbyteri, aut Diaconi, si in causa pecuniaria inventi sunt falsum tulisse testimonium, in monasterium per triennium detruduntur, *cap. si Episcopus 17.* Sed l. presbyteri 8. Cod. de Episcop. & cler. l. 11. Cod. Theodos. de fide instrum. can. 24. Apost. perjurus clericus deponeretur, sed non interdiceretur communione. Ex qua constitutione similem sancivit Leo *novel. 76.*

CAPUT II.

Lucius III. ^aVvigo. Episcopo.

Super eo autem, quod sententiam auctoritate falsarum literarum latam noluisse executioni mandare, tuam plurimum prudentiam commendamus, mandantes; ut quotiens aliqua scripta sub nostro nomine impetrata redarguenda videris falsitatis, nullam eis adhibeas fidem; & quod per ipsa mandatum fuerit, non observes; sed eum, qui presentaverit, retineri facias diligenter.

NOTÆ

1. ^a Vigorniensis. Ita etiam legitur in secunda collectione, sub tit. de re judic. cap. 4. De Vigorniensis Ecclesia egi in cap. 8. de falsis presbyt.
2. ^b Executioni mandare. Nam si sententia lata ex falsis instrumentis, aut testimoniiis, postquam apparuerit de falsitate, infirmatur, l. Divus 33. ff. de re judic. l. 1. & per tot. Cod. si ex falsis instrum. licet interim dum non constat de falsitate, execu-

tionem mandetur, l. 2. Cod. ad leg. Corn. de falsis, quanto magis cum ex falsis literis delegationis prolata est? Nam cum deficiat precipuum iudicii fundamentum, hoc est iurisdictionis, sententia nulla est. In presenti autem specie debebat Episcopus Vigorniensis supersedere in executione sententiae, & cognitionem falsitatis literarum remittere ad Romanum Pontificem, juxta tradita in cap. de cetero. de re judic. ubi num. 33. textum hunc exponit Balboa.

CAPUT III.

^aVrbanus III.

Ad audentiam nostram te significante pervenit, quod cum quosdam perverfos clericos, qui falsaverant ^b sigillum charissimi in Christo filii nostri Philippi Regi Illustris Francorum, ^c carcerali custodiae mancipaveris, quid faciendum tibi sit de ipsis, ab Apostolica Sede duxisti consilium inquirendum. Unde f. t. de fratrum nostrorum consilio respondemus, ut eis nec membrum auferri, nec poenam infligi facias corporalem, per quam periculum possint mortis ^d incurrere; sed eis prius a suis propriis ordinibus ^e degradatis, in signum maleficii, ^f characterem aliquem imprimi facias, quo inter alios agnoscantur; & provinciam ipsam eos ^g abjurare compellas, & abire permittas.

NOTÆ.

1. ^a Vrbanus III. Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc tit. cap. 2. nullibi tamen exprimitur cui rescribat Pontifex, licet facile cognoscatur rescriptisse alicui Prælato Galliae, ubi praesens excessus contingit; siquidem agitur in presenti textu de clerico falsificante sigillum Philippi Regis Galliae.
 - ^b Sigillum. Quo utebatur Rex in literis suis signandis; juxta generalem morem apponendi sigillum in literis publicis, quem illustravit in cap. 6. de fide instrum.
 - ^c Carcerali custodia. Sed si jam clericus falsarius erat carceri mancipatus, ad quid Episcopus consulebat Pontificem super alia poena illi imponenda, cum carceris detrusio propria sit poena clerici falsarii, cap. novimus, §. final. de V. S. ibi: Pro illo vero falsario, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendam poenitentiam ipsum includas: Et merito, nam etiam pro atrocioribus delictis non alia poena jure Canonico imponitur, quam detrusio in carcerem, c. si quis clericus, 81. dist. c. penult. de heretic. cap. de lapsis 42. cap. commissi, eod. tit. in 6. Clem. 1. eod. tit. c. quamvis, de poenis in 6. Concil. Tarracon. 1. can. 1. Matifcon. 1.

can. 5. Aquisgran. can. 134. Petrus Greg. lib. 4. part. tit. 15. cap. 4. Salcedo in praxi, cap. 137. Savarus ad Sidon. lib. 2. epist. 1. verbo Carcer. Ergo si jam clericus falsarius erat carceri mancipatus, frustra consuluit Episcopus Urbanum super alia poena illi infligenda. Cui difficultati respondendum est, discrimen constituendo inter detrusionem factam in carcerem, ut ibi perpetuo reus poeniteat, & inter carceris mancipationem factam tantum ad custodiam, dum causa ipsa criminalis disceptatur. De prima detrusione accipiendus est textus in dist. cap. novimus, §. final. ubi clerico falsario imposita fuit poena illa perpetui carceris. De secunda vero detrusione tantum custodiae causa agitur in presenti; & regulariter carceris mancipatio pro hac accipitur, quia carcer ad custodiendos, non vero coercendos homines inventus est, l. aut damnus, §. solent, ff. de poenis, l. incredibili, C. eod. l. 1. ff. de custod. reor. c. quamvis, de poenis in 6. Illustrant Polletus lib. 5. hist. fori, cap. 14. Pantoxa in l. 1. ff. de aleat. n. 11. Pancirolo lib. 1. var. cap. 41. Petrus Greg. lib. 31. syntag. cap. 33. Amaya in l. 2. C. de exalt. tribut. d. Mortis incurrere. Quia Ecclesia semper abhorruit poenam sanguinis, cap. saepe, cap. his a quibus, 23. quest. ult. cap. sententiam, ubi notavi, ne clerici vel monach.

^e Degradatis. Id est depositis degradatione verbali

verbali à suis ordinibus, non verò degradatione reali, de qua egi in cap. cum non ab homine, de judic.

f. Characterem.) Juxta jus commune litera F. quæ est prima falsarii, sed juxta consuetudinem & praxim Franciæ inuritur Liliū, ut referunt ex Paponio Petrus Greg. lib. 36. syntag. cap. 5. num. 7. P. Herodius lib. 9. Pandect. tit. 1. cap. 1.

2. g. Abjurare compellat.) Et ita clericus falsum committens circa sigillum Principis in exilium mittitur, abjurata provinciâ, id est juramento præstito ab eo, se nunquam provinciam illam ingressurum; quo modo abjuratio accipitur in cap. Abbas, de his que vi, cap. ex litteris, qui clerici, vel nov. cap. cum venissem, de instit. cap. quia diligenti de elect. cap. accepta, de restit. spol. De hac pœna exili jam diu ab Ecclesia usitata plura adduxi in cap. 1. de calumniat.

COMMENTARIUM.

3. **Conclu-
sio tra-
ditur &
proba-
tur**

Dempto capite primo, quod est de testibus falsis, totus hic titulus est de concinnatoribus falsarum literarum, sive rescriptorum, & eorum pœnis: quare ex præsentis textu, & ex c. ad falsarium, infra hoc tit. sequens deducitur assertio: Falsarii literarum Apostolicarum, si laici sunt, infamiam notantur, & excommunicationem incurrunt, si clerici, deponuntur ab officio, & beneficio; & si circa sigillum Principis falsum admisserunt, stigmatem notati in exilium mittuntur. Probat eam textus in c. si Episcopus, 50. dist. cap. si quis constitutus 22. qu. 50. olim 23. de rescript. c. tam ex litteris 33. de testib. c. 6. de excessib. Pralat. cap. novimus 27. in fine, de V. S. Concl. Salesburg. tempore Martini IV. Item ad falsariorum malitiam reprimendam definimus, ut qui clerici, vel laici sigilla, vel literas Principum, vel Pralatorum falsare, vel falsis scienter uti presumunt, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant; clerici nihilominus, si de hoc convicti fuerint, carceri Episcopali mancipandi; laici verò seculari iudicio sunt condemnandi. Et can. 6. Bullæ cœn. Domini. Ab specie consonat textus in l. 60. tit. 6. part. 1. Facit lex 3. tit. 17. lib. 8. recopit. Illustrant ultra congestos à Barbola in præsentis Petrus Gregor. lib. 4. part. tit. 11. c. penult. & de benefic. cap. 26. Petrus Bollo œconom. canon. clas. 1. c. 5. §. 4. Martha de jurisd. part. 2. c. 28. Fragofo de regim. Christ. Reipub. part. 1. dist. 4. §. 20. Luna, & Arelanus lib. 5. singul. antinom. 5. Fermosinus in c. cum non ab homine, de judiciis, qu. 30. Duardus, & alii expositores Bullæ cœnæ Domini in dist. can. 6. Gubalinus de censur. in synopsi, lit. F. num. 3.

4. **Impug-
natur
tradita
assertio. rior, §. hic, de pœnit. dist. 3.**

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo: Sicuti Dominus noster nunquam vindicavit bis in idipsum, ita nec Ecclesia unquam pro uno reatu plures pœnas imposuit, tradita can. 74. Apostol. cap. presbyter 71. dist. cap. scelerata assertio. rior, §. hic, de pœnit. dist. 3. Ergo non rectè in præsentis pro uno delicto, videlicet falsitatis, degradatio, inultio, & exilium imponuntur. Deinde difficilis est pœna inultionis, seu impressionis characteris; tum quia pœna hæc sanguinis effusionem continet: ut constat ex cap. sententiam, sibi: Adultionem, ne cleric. vel monach. Tum quia post Constantini constitutionem in l. si quis in metallum 17. Cod. de pœn. relata, non licet stigmatem, aut notâ aliquâ faciem hominis maculare, quia facies hominis ad similitudinem pulchritudinis celestis est figurata: quam rationem doctè illustrat

Forner. lib. 6. rer. quotid. cap. 25. Igitur non rectè pœna inultionis in facie falsario imponitur.

Quæ dubitandi ratione non obstante vera est præter assertio, pro cuius expositione sciendum est, falsum nihil aliud esse, quàm veritatis mutationem. Novel. 73. Justin. §. 1. Unde variis modis committitur falsitas: tam circa personas, quàm circa res. Circa personas, veluti partium supponendo, l. qui falsum 19. §. 1. ff. ad leg. Corn. de falsis, l. cum suppositis 16. Cod. eod. tit. Et Senatufconsulto Plautiano cautum fuit de ea, quæ subjicitur in l. 1. ff. de liber. agnosco. & obstetricem quæ partum alienum attulit, ut supponi possit, summo supplicio affici placuit Paulo lib. 2. sent. tit. 24. §. ult. Et pœna suppositi partus capitalis est, l. 1. Cod. de falsis, atque accusatio hujus criminis præscriptione ordinaria non tollitur, l. qui falsam 19. §. 1. ff. ad leg. Corn. de falsis, nisi vicennii præscriptio sit. Cujas, lib. 4. observ. cap. 14. Item falsum committit liberus, qui pro ingenuo se gessit, cum neque jus aureorum annulorum impetisset, neque à Principe restitutus natalibus esset, l. unic. Cod. ad leg. Visellam, l. 1. Cod. si serv. aut libere. lib. 10. Item si quis falsum nomen assumpserit alterius decipiendi gratiâ, l. falsi 13. ff. ad leg. Corn. de falsis: aliâs cui libet licitum est nomen mutare. Paulus lib. 5. sentent. tit. 25. §. qui sibi, l. unic. Cod. de mutat. nominis, l. facta 63. §. nominis, ff. ad Trebel. Illustrant Germanus de indult. Cardin. §. Hieronymo, Fornerius lib. 5. rer. quotid. cap. 17. Cujas, lib. 15. respons. Papin. in dist. l. falsi 13. Petrus Greg. lib. 36. syntag. c. 4. Deinde si quis alienis insignis usus fuerit, vel falso diplomate vias commeaaverit, l. 27. §. ult. ff. ad leg. Corn. de falsis, ubi per diplomata intelligit Ant. Mathæus ad eundem tit. literas tractorias, de quibus nonnulla notavi in cap. 1. de offic. ordin. Item si quis de judicis amicitia, vel familiaritate mentitus, eventum sententiæ ejus vendiderit, quod veteres dicebant fumum vendere. Paulus dist. tit. §. ult. l. qui explicandi 10. Cod. de accusat. Explicat Duarenus lib. 1. animadv. cap. 25. lis proximi sunt qui hodie nobilitatem, militiam togatam, seu armatam merentur. Circa res falsum committitur, veluti circa monetam, l. 1. Cod. de falsa moneta. Probavi in cap. quanto de injur. Circa mensuras etiam, & quidem Trajanus edictum proposuit, quo pœnam legis Corneliæ in eos statuit, qui mensuras corrupissent: & Hadrianus eum, qui falsas mensuras habuit, in insulam relegavit, l. annonam 6. §. 1. & 2. ff. de extraordin. crimin. & talis falsarius furtum committit, venditorique tenetur, qui majora pondera emptori commodat, cum ad pondus emitur, l. si quis uxori 22. §. majora 22. ff. de furt. & simul actionibus ex empto, & de dolo tenetur, l. si quis 32. ff. de actio. nempti. l. arbitrio 18. §. de eo 3. ff. de dolo. Etiam in Dardanatis propter falsum mensurarum modum ob utilitatem popularis annonæ pro modo admitti criminis ordinem vindicari placuit, l. si quis 38. ff. de pœnit. Item falsum committitur circa scripturam: de qua ultima falsitatis specie agitur in hoc titulo; & ideo eam tantum prosequamur. Circa scripturam ergo falsitas admittitur, si raris literis aliud in locum ejus, quod antè scriptum non erat, scribatur, cap. olim 25. de rescript. cap. licet, §. 6. hoc. tit. putâ in loco suspecto, cap. ex consequentiâ 9. hoc. tit. c. cum olim, de privileg. inter. de fide instrument. c. cum venerabilis, de relig. dom. chirographum alienum imitatur, l. quid sit falsum 23. ff. ad leg. Corn. de falsis, vel aliis modis scripturæ forma, vel stylus immu-

retur, cap. licet 5. cum sequent. hoc tit. Sessé 10. 2. decif. 118. Acunna in c. nomina 3. 19. dist. si absentium nomina, tanquam presentium scribat, cap. quanto 5. de his que sunt a major. parte, cap. tuis. 33. de test. si falsis literis quis scienter utatur, c. accedens, hoc tit. testamentum quis amoverit, celaverit, eripuerit, deleverit, subjecerit, resignaverit, sive vivo testatore aperuerit, l. 1. §. 5. l. 2. l. 7. l. 16. l. quid sit falsum 23. ff. de fals. l. cum qui 14. Cod. eod. tit. si testamento falso usus fuerit, l. si falsos 8. C. eod. l. 4. Cod. si reus, vel accusator, Paulus lib. 5. sentent. tit. 25. §. qui falsis, D. Ambrosius lib. 3. offic. cap. 2. ibi: De eo quod loquar, qui ex eo testamento, quod ab aliis licet factum, falsum tamen cognoverit, hereditatem sibi, aut legatum vindicet, & lucrum querat alieno crimine: cum etiam leges publice cum, qui sciens falso utitur, tanquam reum adstringant factoris. Item falsi poena tenetur ex Senatusconsulto Liboniano, qui cum adhibitus esset ad testamentum scribendum, sibi, vel iis, quos in potestate haberet, hereditatem, legatum, fideicommissum, vel libertatem, vel quod aliud emolumentum adscripserit, licet dictante, jubenteve testatore; nam si invito, aut ignorante id fecerit, lege ipsa Cornelia tenetur, l. 1. §. 7. l. si quis legatum 6. l. de eo 10. l. filius 14. l. 17. 18. & 22. ff. ad leg. Corn. de fals. l. 1. & per totum C. de his, qui sibi adscribunt. In qua arte observandi sunt textus in l. ex sententia 29. ff. de testam. tut. l. quoties 9. §. 3. ff. de hered. instit. l. omnia 32. §. cum 2. ff. de leg. 2. l. in fraudem 15. §. 3. ff. de testam. mil. l. 22. §. adimendo, l. 26. ff. de fals. l. 8. §. si quis, ff. de bonor. possess. contra tabul. l. Lucius 88. §. Sempronius, ff. de legat. 2. l. Pamphilo 39. §. propositum ff. de legat. 3. l. final. ff. de his que pro non script. Paulus lib. 3. sentent. tit. 6. §. 14. quod etiam Senatusconsultum Libonianum induxit, l. ex sententia 26. ff. de testam. tut. ad quod Paulus librum singularem scripsit, ubi de hac falsi specie late agit, ut constat ex inscriptione legis. Impubem 22. ff. ad leg. Corn. de falsis. Sed forsitan defuetudine illud abrogatum, inflauratum fuit edicto Claudii, seu Senatusconsulto ejus tempore facto, ut Callistratus commemorat in l. D. Claudius 15. & Paulus in l. filius 14. ff. ad leg. Corneliarum de falsis. Unde merito Suetonium reprehendit Cujacius ad Cod. de his qui sibi adscribunt, eo quod hujus edicti auctorem facit Neronem. Videndus est Panciroli lib. 2. var. cap. 32. Tandem falsum committitur si instrumentis, nummis, mensuris, vel aliis rebus falsis quis prudens, scienterque utatur, l. 4. & 8. l. 69. §. 2. l. final. ff. ad leg. Corn. de falsis.

6. Deinde sciendum est, falsi crimen inter graviora censeri, l. 3. §. 1. ff. de Decur. & fuit olim capitale, ex lege Corn. l. 1. §. 5. ff. ad leg. Corn. postea factum fuit non omnino capitale, deportationis poena imposita; nisi aliud exigeret magnitudo falsi commissi, ut ait Constantinus in l. 22. eod. tit. aut si illud committentes humiles sint conditionis; quia tunc poena capitis loco deportationis imponitur. Paulus lib. 5. sentent. tit. 25. §. 2. Tabulariis civitatum, quorum fraude factum est, ut quis immunitatem sibi assereret, ultimum supplicium irrogatur in l. 1. Cod. de immunit. nemin. concedend. & apud varias gentes notariorum quidem poena usitator fuit, ut dextera manus amputaretur, legibus Longobard. lib. 2. tit. 51. cap. 11. in legibus Ripuar. tit. 59. pollex praeciditur: Sæculi severius egerunt cum eis, quia post manus amputationem capitis indixerunt supplicium, lib. 1. tit. 29. ep. 2. Alexander verò Severus digitorum nervos incidit.

DD. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

re jubebat, ita ut nunquam scribere possent, teste Lampridio in ejus vita. Circa alios verò falsum committentes, pro modo criminis mitius, vel severius agitur, lege falsis §. immo. l. qui duobus 21. l. hodie 32. §. 1. ff. de falsis, l. majorem 4. l. ubi 22. cum sequent. Cod. eod. tit. & ita poena est arbitraria, ut pro modo negotii, attentâ causæ qualitate, alia, vel alia poena imponatur, novel. 123. Justin. novel. 77. Leonis, l. annonam 6. §. poena, ff. de extraordin. crimin. l. in Dardanarios 37. ff. de poenis, l. 1. Cod. de fals. monet. dummodo dolo admissum sit crimen, neque exemplum 20. Cod. de fals. l. cum autem 23. l. scriptura, ff. de adlit. edict. docent Farinac. de falsitate quest. 150. num. 21. part. 2. Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 4. casu 343. num. 3. Vela de delict. cap. 10. D. Joannes de Latrea alleg. 97. per tot. ubi exinde exponit textum in l. transigere, Cod. de transact.

Ex his jam apparet vera ratio presentis assertio- nis; nam cum crimen falsi præcipue circa literas Apostolicas, seu Regias commissi ita gravè sit, ut inter majora crimina numeretur, dict. l. 3. §. 1. de Decur. ideo tot, & tantis poenis in presenti vindicatur, videlicet excommunicatione, quam laici ipso jure incurrunt, à qua nisi in articulo mortis per alium, quam Pontificem absolvi nequeunt, dict. c. ad falsariorum, & expressè cavetur in can. 6. Bullæ con. Domini: cujus verba expressè refert Barbosa in presenti, & depositione, ac exilio in clericis, vel detrusione in carcerem perpetuum. Accedit, nam cum poena falsi ex lege Corn. deportatio esset, l. 1. §. 5. ff. ad leg. Corn. de fals. & excommunicatio sit ecclesiastica relaxatio, Tertul. de pudic. cap. 4. ibi: Non modo limine, verum omni Ecclesia recto submovemus: & de prescript. cap. 30. sive exilium finitimum, ut vocavit Alexander Papa I. apud Turrian. contra Magdeburg. cap. 22. Illustrat D. Nicolaus Antonius de exilio lib. 1. c. 7. num. 11. & cap. 13. num. 14. ideo rectè in locum deportationis Ecclesia excommunicationem in laicos falsi criminis reos statuit, & etiam in clericos exilii poenam sanxit.

Nec obstat dubitandi ratio supra expensa; nam est respondendum, principium illud, Bis non esse vindicandum in id ipsum, procedere quando una poena sufficiens est ad puniendum delictum, aliàs ob ejus gravitatem plures injungi solent, ut in cap. si quis cuiuslibet 21. qu. 2. cap. quoniam, §. fin. ut lit. non contest. cap. 1. de calumniar. cap. in Archiepisc. de raptoribus, cap. clerici, de excessib. Prælat. Unde quid mirum, ut in presenti casu propter sceleris gravitatem clericus falsum committens circa Principis sigillum variis poenis puniatur? Difficilius est quod de caractere infligendo hujusmodi clerico expendebamus: pro cujus solutione sciendum est, apud veteres valde usitatum fuisse reorum frontes, & servorum caractere inuri, ut designaretur crimen, quod ipse admiserat. Seneca de beneficiis c. 37. ibi: Improbissimo militi, ignavissimo hosti, avidissimo naufrago, stigmata inscriberent, ingratum hospitem resantia. Et sacrilegos notari stigmatate jussit Plato lib. 8. de legib. ibi: Si quis sacrilegium commiserit, si quis dem servus, aut hospes fuerit, in facie, manibusque crimen inscriptus, & flagellatus extra fines patrios projicitur. Fuit etiam stigmatate signatos docet Juvenal. satyr. 14.

— Gaudet acerbo

Plagarum strepitus, & nullam Sirena flagellis Comparat, Antiphates trepidi Laris, ac Polyphemus?

I i Tunc

7. Traditur ratio de- cidendi

Disso- luitur dubi- tandi ratio.

*Tunc felix quoties aliquis tortore vocato
Vritur ardenti duo propter lintea ferro.*

Calumniatorum etiam fronti ex lege Rhemia, seu Memia literam K. inuri, probavi in cap. 1. de calumniar. aut qui dominum ita offendisset, ut in ergasteriis compediti mitterentur, stygmata in fronte notabantur, juxta illud Martialis lib. 3. epig. 31.

*Proscriptum famulus servavit fronte notatus.
Aulonius epigr. 15.*

*Tam segnis scriptor, quam lentus Pergame cursor
Fugisti, & primo captus es in stadio.*

*Ergo notas scripto tolerasti Pergame vultu,
Et quas neglexit dextera, frons patitur.*

Et rursus subsequente epigrammate.

Pergame non recte punitus fronte subisti

Supplicium, lenta quod meruere manus.

At tu, qui dominus peccantia membra coercet.

Injustum falsos excruciare reos.

*Aut inscribere istam, que non vult scribere dex-
tram;*

Aut profugos ferri pondere nocte pedes.

D. Augustin. ad D. Paulum cap. 6. ad Galatas, ibi: Stygmata dicuntur quedam poenarum servilium nota, ut si quis servus in compeditibus fuerit, propter noxam, id est propter culpam, vel hujusmodi aliquid passus fuerit, stygmata utri dicantur; & ideo in jure, manu missi inferioris est ordinis. D. Clemens Alex. lib. 3. pedag. cap. 2. Non secus adulteram floridis coloribus, ac fugitivum inustus corpori notis indicari. Seneca epist. 47. Hinc servi dicuntur literati à Plauto in Casina, & in Olymp.

— Si is literatus mesinat.

Martial. epig. 29. lib. 2. Apulejo lib. 9. de Asino, Plinio in paneg. ad Trajanum. Faciunt textus in l. cum de lanionis 18. §. 1 ff. de fundo instruct. juncto Connano lib. 2. comment. cap. 6. plura de his notis servilibus Aloysius Novar. lib. 3. sacrar. elect. excursu 24. pag. 433. Herman. Hugo in tract. de prim. script. orig. cap. 19. eoque nonnulli referunt textum in l. 1. §. ult. cum sequent. ff. de servis fugit. Nec solum notis servi illi inurebantur, verum & cicatricibus frontes eorum deformabantur, l. lo. cum. ff. de usufruct. notantur Cujac. lib. 7. observ. cap. 13. Ramirez ad Martialis. lib. 2. epigr. 29. & servi in quorum facie, vel alia corporis parte indicia ferro impressa fuerant, si manumittebantur, minorem libertatem assequabantur, tantumque de dititii fiebant. Cajus lib. 1. instit. tit. 1. Ulpianus in frag. tit. 1. notantur Cujac. ibi. Pignorius de servis, Cuellar. de manu missi. cap. 2. Olanus lib. 4. Forner. lib. 6. rer. quotid. c. 25.

9.
Alia de
Stygma-
tibus.

Quin & citra delictum aliquid brachia, & manus aliquorum punctis notata reperio; nam tyronibus stygmata inuri solebant; ita tamen, ut manus, aut suræ, non verò ora notarentur, ut ex Vegetio lib. 1. de re milit. cap. 8. & lib. 2. cap. 5. notantur Lipsius de militia Roman. lib. 1. dialog. fin. Steubechius ibi. Et quoniam Fabricensium corpus ad causam militiæ pertinebat, ideo tyronum exemplo nota solebat eorum brachiis infligi, l. stygmata, Cod. de Fabricens. lib. 11. & eos, qui alicui Deo consecrabantur, his stygmatibus inuri solitos prodit Prudentius hymno 144.

Quid cum sacrandis accipit Sphragitidas

Acus minutas ingerunt fornacibus,

His membra pergunt urere, ut igniverint.

Quamcunque partem corporis fervens nota

Stygmarit, hanc sic consecratam predicant.

Functum deinde cum reliquit spiritus,

Et ad sepulchrum pompa fertur funeris,

Partes per ipsas imprimuntur bractee;

Insignis auri lamina obducit cutem,

Tegitur metallo quod perustum est ignibus.

D. Augustinus epist. 1. D. Gregorius lib. 2. epist. 107. D. Chryostomus homil. 3. in epist. 8 ad Corinthios. Nec dissimili ratione Zeno aquariorum manibus signum imprimi voluit, ut militiæ quodammodo lociati, excubiis aquæ custodiendæ incessanter inhærent, l. penult. Cod. de aqueductu. Exequutoribus quoque, qui circa lites malè versati fuerant, corporales maculas imponi jubet Imperator in l. 2. Cod. de sportul. Eo etiam prorupit sævitia Gentilium erga Christianos, ut servilibus notis frontibus eorum deturparent. Pontius Diaconus in actis sancti Cypriani, ibi: Quis tot Confessores frontibus notarum secunda inscriptione signatos, & ad exemplum martyrii superstitios reservatos incertivo tuba cælestis animaret? Variis exemplis illustrat Theophilus tom 14. tract. de stygmatisimo sacro, & prophano, cap. 6. Unde cum Imperator Constantinus in Synodo Nicæn. agnovisset præclaros fidei confessores ita deformatos, præcipuè Osim Cordubensem Episcopum, ut referat Nicephorus lib. 8. hist. Eccles. cap. 14. ideo edidit constitutionem, quæ extat in dict. l. si quis metallum, l. 1. Cod. Theod. de penis, quæ morem illum sustulit, & manus potius, aut suras, quam faciem notari voluit. Jure etiam nostro Hispano contrahentibus binas nuptias littera Q. in facie imprimi jubetur in l. 3. tit. 1. lib. 5. recopil. ubi pro Q. legendum esse P. jam notavi in cap. 2. de sponsa. duor. & Antichristum his stygmatibus usurum fore erga Christianos, latè probat Malvenda de Antichristo lib. 8. cap. 18. Nec dissimili exemplo caedæmones ubi Christianos infidiosis artibus à recto vivendi tramite ad fortilegas artes, & occulta veneficia traduxerunt, eos quasi captivos notis quibusdam in secreta corporis parte consignant, ut fusè probant Paulus Zacchias lib. 7. 99. medicolegal. tit. 4. Theoph. Raynaud. dict. tract. 14. de stygmatisimo: prosequuntur alia de his stygmatibus Pancirola lib. 2. var. cap. 41. Buleng. de Circo, cap. 9. Solorz. tom. 2. de jure Indiar. lib. 1. cap. 14. Torreblanca de jure spiri. lib. 11. cap. 13. Lipsius de milit. Romana, dialog. 9. & lib. 2. elect. cap. 15. Salmut. ad Pancirol. lib. 2. memorab. tit. 2. Pater Pinto Ramirez. in Cantic. cap. 8. vers. 6. Demister. ad Rosinum lib. 9. cap. 31. Pellicer. ad Polif. Gongore, stantia 32. fol. 234. Steubechius ad Vegetium lib. 2. de re milit. cap. 5. Basilus Legion. quest. 7. scholast. cap. 2. Burgenis cent. 2. obs. 88. I. Gothofredus in dict. l. 2. Cod. Theod. de penis, Beyerlinch. in theatro. verbo Note, D. Nicolaus de Castro ad l. unie. Cod. de gladiat. cap. 26. D. Franc. de la Espada in presenti, P. Mendoza in quodlibet. quest. 2. postiva, num. 7. Dorleans ad Tacitum lib. 1. fol. 74. Cassanete ad Laëtant. Firm. lib. 7. divinar. institut. linea 44. Zerda ad lib. 5. Aeneid. Virgil. vers. 543. Turnebus lib. 24. advers. cap. 12. Lælius Manc. lib. 1. de trip. jur. collat. cap. 70. Bovius lib. 1. Romæ subter. cap. 26. Quibus suppositis dicendum est, quod licet hujusmodi stygmata in facinorosos candenti ferro inurerentur, ac deinde atramentum infunderetur, juxta illud Juvenal.

Tunc felix quoties aliquis tortore vocato

Vritur ardenti duo propter lintea ferro.

In præsentem casu character non ita profundè imponebatur, ut sanguinem eliceret, sed cu-

els superficies deformabatur in signum tanti criminis, ut notat Glossa hic, verbo *Characterem*; quam sequuntur omnes reperentes in presenti; & ita ex hac pœna sanguinis effusio non sequitur. Nec obstat quod expendebamus ex dict. l. si quis in metallum; nam licet Urbanus III. in presenti casu jubeat characterem apponi clerico falsum committenti circa sigillum Regis, non inde sequitur inurendum esse in facie, sed in aure, vel alia corporis parte.

10. *Exponitur cap. hoc tit.* Sed præsentis assertioni obstat textus in cap. falsariorum 7 hoc titulo, ubi Innoc. III. statuit, clericos falsum committentes circa literas Apostolicas, à suis ordinibus esse degradandos, & iudici seculari tradendos, ut ab eo debitis afficiantur pœnis. Ergo non rectè in presenti docetur, clericos falsum committentes circa sigillum Principis tantum deponendos esse, & in exilium mittendos. Fuerunt aliqui, qui asseruerunt, gravius

puniri falsatorem literarum Principis, quam diplomatum Regiorum: sed illis omissis verius dicendum est, Urbanum in presenti pœnas statuisse in clericum falsarium Regis sigilli, antequam Innocentius III. ederet prædictam constitutionem, cujus ipse sæpius meminit in c. licet, hoc tit. c. novimus, de V. S. licet enim iam Carolus Magnus statuisset, ut ex Concilio Triburiensi refertur in c. in memoriam 19. dist. falsi crimen ad Romanæ legis definitionem puniendum esse, id est deportatione ex lege Cornelia de falsis, tamen usque ad dictam Innocentij constitutionem cautum non erat, ut clericus falsarius degradatus traderetur iudici seculari; quod noviter se constituisse Innocentium satis ipse innuit, dum in dicto cap. novimus, ait, in nostro decreto contra falsarios edito. Observavit Cironius lib. 1. observ. cap. 1. Unde juxta hanc temporum distinctionem facile conciliari potest præsentis textus cum dicto capite ad falsariorum 7.

CAPUT IV.

Innocent. III. *V. v. a Rhemensi Archiepiscopo, sanctæ Sabine Cardinali, & Suffraganeis ejus.*

Dura sæpe mandata, & institutiones interdum iniquas à Sede Apostolica emanare multi arguunt, & mirantur, & in hoc ei culpam imponunt, in quo sinceritas ejus culpæ proflus ignara per innocentiam excusatur. Nos enim circa majora negotia frequentius occupati, & curam univerforum ex officio nostro gerentes, per quod sumus omnibus debitores, cum omnibus apud nos instantibus in continenti satisfacere non possimus, quidam eo quod à semita justitiæ oberrantes, aut ultra quam permittit honestas suæ petitionis, licentiam extendentes, exaudiri non possunt, in motum propriæ voluntatis irrumpunt, & ad sua ingenia falsitatis, & artes perditionis cum animi exquisita malitia recurrentes, per falsæ astutiam speciei candorem puritatis Apostolicæ denigrare, ac depravare nituntur. Ex cujus falsitatis ingenio quot & quanta mala proveniant cum per eum & innocentes quandoque damnentur, & rei ab objectis criminibus absolvantur, nec non & Apostolicæ Sedis laudatur auctoritas, ipsa rei evidens malitia protestatur. Licet autem hujusmodi falsitas aliquandiu possit cum operibus tenebrarum abscondi; tamen quia per eam beatis Apostolis specialiter inferitur injuria, ille à quo in persona eorum Romana Ecclesia auctoritatem super Ecclesiis universas accepit, unde & bulla nostra, per quam totius negotia Christianitatis aguntur, b capitem ipsorum caractere præsignatur, perniciem tantæ sceleris non patitur in tantum præjudicium eorum diutius occultari. Accidit enim nuper in Urbe, quod quidam hujusmodi falsitatis astutiam perniciosius exercentes, in suis fuere iniquitatibus deprehensi: ita quod bullas, tam sub nomine nostro, quam bonæ memoriæ Cælestini PP. prædecessoris nostri, quas falsò confixerant, & quamplures literas bullis signatas eidem invenimus apud eos, ipsosque captos adhuc in carcere detinemus. Nos autem honori Romanæ Ecclesiæ, & utilitati omnium paterna volentes sollicitudine providere, de consilio fratrum nostrorum statuimus, & sub excommunicationis pœna, & suspensionis ordinis, & beneficii districtius inhibemus, ne quis apud Sedem Apostolicam de cætero literas nostras, nisi à nobis, vel de e manibus illorum recipiat, qui de mandato nostro sunt ad illud officium deputati. Si verò persona tantæ auctoritatis extiterit, ut deceat eum per d nuncium literas nostras recipere, nuncium ad Cancellariam nostram, vel ad nos ipsos mittat e idoneum, per quem literas Apostolicas juxta formam præscriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor extiterit, si laicus fuerit, e excommunicationi subiaceat? si clericus, officij, & beneficii sui suspensione damnetur. Verùm quia (sicut à falsariis ipsis accepimus,) tam ad partes vestras, quam ad cæteras regiones per literas transmissas ab eis suæ iniquitatis falsitas multipliciter est diffusa, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus provinciale Concilium evocetis, in quo solenniter, & generaliter statuatis, ut per singulas parochias publicè proponatur.

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

Li 2

Quod

Quod si quis à Sede Apostolica literas impetravit, quarum tenor possit esse suspectus, & eis uti voluerit, ut statutam pœnam evadat, primò fiat collatio de falsa bulla cum vera; & si eam invenerit falsitate notandam, Episcopo diœcesano, Abbati, vel Archidiacono loci eadẽ literas non differat præsentare: qui veritate comperta illum, qui tales literas reportavit, si laicus fuerit, excommunicationi subiiciant; si clericus, ab officio, beneficioque suspendat. Ad hæc adjicientes statuimus, ut generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequentius innovari. Quod si quis falsas literas se cognoscit habere, infra quindecim dies literas illas destruat, aut resignet, si pœnam excommunicationis voluerit evadere, quam nihil forsàn in mortis articulo, sine speciali mandato nostro à quocunque nolumus relaxari: nec etiã si præsumpta fuerit contra hoc absolutio, quicquam habeat firmitatis, ne fortè post tempora nostra falsitas interim occultata cuiquam valeat præjudicium generare. Caterum ad majorem illius notitiã falsitatis habendam, ut fieri possit bullæ falsæ cum nostra collatio, præsentibus literis unam de bullis falsis, cum vera bulla duximus appendendam: districtius injungentes, ut quascunque literas inveneritis hæc, vel alia falsitate notandas, si quid actum fuerit occasione illarum, appellatione postposita irritis, ita ut hujusmodi falsitas nullo temporis spatio valeat excusari; & portitores earum tamdiu faciatis sub arcta custodia detineri, donec receperitis super hoc nostræ beneplacitum voluntatis. Datum Romæ apud S. Petrum XIV. Cal. Junij. Pont. nostri anno primo.

NOTÆ.

1. ^a *V. Rhemensis.*] In hac sexta collectione, & in tertia sub hoc tit. c. 2. tantum legitur Innocent. III. sed inscriptionem & literam restituo ex lib. 1. epistolar. ipsius Innocentij correcto à Sirleto, ubi fol. 106. reperitur textus hic. Vvido 53. Præsul Rhemensis, Cardinalis Episcopus Prænestinus, Legatus Sedis Apostolicæ, fuit olim Abbas Cisterciensis, floruitque usque ad annum 1206. ut referunt Chenu in serie Præsulum Rhemensium, Manrique tom. 1. annal. Cisterc. in serie Abbasum Cisterc. Eius mentio fit in cap. dilectus, de præb.
2. ^b *Capitulum ipsorum.*] Ex una parte; nam ex alia solet apponi nomen, seu signum ipsius Pontificis, nisi dum Pontifex tantum creatus est, non consecratus; quia tunc literæ tantum Apostolo-

rum Petri, & Pauli vultibus insculptæ expeditur, quod dimidiam bullam dixit Innocent. III. lib. 1. registr. epist. 83. ut observavit Cironius lib. 1. obs. cap. 2.

^c *Manibus illorum.*] Ex his verbis rectè probat Cohelius in notis Cardin. cap. 74. iam à temporibus Innoc. III. in usu fuisse scriptores, seu scribas literarum Apostolicarum; de quorum officio & dignitate latè agit Cohelius ubi supra.

^d *Nuncium.*] procuratorem videlicet cum speciali mandato, juxta tradita in cap. nonnulli 27. de rescript.

^e *Idoneum.*] Id est non excommunicatum, juxta tradita in cap. ab excommunicato, de rescript.

^f *Excommunicationi.*] Ipso jure, ut docent Suarez de censur. disput. 21. sect. 2. num. 49. Gibalinus de censur. in Synopsi, litera F. num. 4.

CAPUT V.

Idem N. ^a Archidiacono, N. Archipresbytero, & Canonicis Mediolan.

Licet ad regimen Ap. Sedis, quæ dante Domino, universarum Ecclesiarum mater est, & ^b magistra, insufficientes nos vitæ, & scientiæ reputemus; quantum tamen Dominus nobis tua miseratione concesserit, ab his proposuimus abstinere, per quæ nobis possit meritò derogari: quamquam ex infirmitatis humanæ defectu non sic formam perfectionis semper, & in omnibus imitari possimus, quin aliquid aliquando in nostris subrepat operibus, quod minus circumspèctæ providentiæ valeat imputari: quod tamen non ex industria, vel conscientia certa, sed interdum ex ignorantia, vel nimia occupatione contingit. Significastis siquidem nobis per literas vestras, quod cum quædam vobis fuissent literæ præsentatæ, per quas vobis districtè præcipere videbamur, ut I. de Cimilian. clencum Ecclesiæ vestræ in Canonicum reciperetis, & fratrem, nec aliquem alium in Canonicum vocaretis, donec ipse præbendæ beneficium plenariè fuisset adeptus; earum tenore diligenter inspecto, vix eas credidistis de nostra conscientia processisse: vel si etiam processerunt, per nimiam fuisse importunitatem obtentas. Caterum cum easdem literas, sicut viri providi, & discreti, ad nostram remisissetis præsentiam, ut ex earum inspectione plenius nosceremus, utrum ex nostra conscientia processissent, plus in eis invenimus, quàm vestra fuisset discretio suspicata. Nam licet in stylo dicta-

minis, & forma scripturæ aliquantulum cœperimus dubitare; e bullam tamen veram invenimus, quod primum nos in vehementem admirationem induxit, cum literas ipsas sciremus de nostra conscientia nullatenus emanasse. Bullam igitur hinc inde diligentius intuentes, in superiori parte, quâ filo adharet, eam aliquantulum tumentem, invenimus, & cum filum ex parte tumentis, sine violentia qualibet aliquantulum attrahi fecissemus, Bulla in filo altero remanente, filum ex parte illa fuit ab ipsâ sine qualibet difficultate avulsam, in cujus summitate adhuc etiam incisionis indicium apparebat: per quod liquidò deprehendimus, bullam ipsam ex aliis literis extractam fuisse, ac illis per vitium falsitatis insertam, sicut ex literis ipsis plenius cognoscetis, quas ad majorem certitudinem vobis duximus remittendas. Cum igitur tantus excessus relinqui non debeat aliquatenus impunitus, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus dictum I, nisi infra viginti dies post harum susceptionem à vobis communitus ad præsentiam nostram cum testimonio literarum vestrarum satisfactorius accesserit, ex tunc ab omni ecclesiastico beneficio, & clericali officio, sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo, suspendatis; vel si beneficio caret, anathematis eum sententiâ innodetis: cum ab hac culpa non de facili sit credendus immunis, cum nec per fratres, nec consanguineos nostros nos (licet sæpius rogatos) potuisset inducere, ut super hoc nostras vobis literas mitteremus: ex quo fraudem auctoris, etsi principalis falsarius ipse non fuerit, sufficienter agnoscere potuisset, præsertim cum eo tempore præfens fuisse dicatur, quo contra falsarios de communi fratrum consilio publicè f constituimus. Inter cetera sub pœna excommunicationis firmiter inhibentes, ne quis literas Apostolicas, nisi de manu nostra, vel Bullatoris nostri reciperet, illis dumtaxat exceptis, quibus propter dignitatis excellentiam indulgimus, ut per nuncios fideles, & notos id ipsum possent efficere. Ut autem varietates hujus falsitatis, quas hæcenus deprehendimus, vos ipsi de cetero deprehendere valeatis, eas vobis præsentibus literis duximus exprimendas. Prima species falsitatis hæc est, ut falsa bulla literis apponatur: secunda ut filum de bulla verum extrahatur ex toto, & per aliud filum immixtum falsis literis inseratur: tertia, ut filum ab ea parte, quâ charta plicatur, incisum, cum vera bulla falsis literis immittatur, sub eadem plicatura similis canabis restauratum: quarta, quod à superiori parte bullæ altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per id filum literis falsis inserta reducitur intra plumbum: quinta cum literis bullatis, & redditis, aliquid in eis per rasuram tenuem immutatur. Eos etiam à crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem præmissam scienter literas nostras, non de nostra, vel bullatoris nostri manu recipiunt. Eos quoque, qui accedentes ad bullam falsas literas cautè projiciunt, ut de vera bulla cum aliis sigillentur. Sed hæc duæ species falsitatis non possunt facile deprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In ceteris aut diligens indagator falsitatem poterit diligentius intueri, vel in adjunctione filorum, vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione; præsertim si bulla non sit æqualis, sed alicubi magis sit tumida, alibi magis depressa. Si verò quod contra ipsum I, vobis præcipimus, neglexeritis adimplere, noveritis nos venerabili fratri nostro N. Vercellen. Episcopo præcipiendo mandasse, ut ipse id autoritate Apostolica, sublato appellationis obstaculo exequatur. Datum Spolet. 2. Non. Septemb.

NOTÆ.

b *Magistra.*) Ut probavi in cap. 1. de summa Trinit. cap. 1. de rescript.

c *Importunitatem.*) Unde tales literæ non valebant, juxta tradita in c. si quando 15. de rescript.

d *Dictaminis.*) Dictamina dixerunt mediæ ætatis scriptores formulas ipsas scribendi, ut probat Bosquetus ad Innoc. III. lib. 1. epist. 136. inde dictator, qui formulam ipsam componit, de quo forsitan agitur in l. 1. de Leg. & decr. Legat. ibi: Nullus igitur obstat dictator, nemo consiliis obloquatur.

e *Bullam tamen.*) Bulla quid sit, & unde dicta, notavi in cap. 6. de fide instrum.

f *Constituimus.* Extat hæc constitutio infra, c. 7.

g *Per rasuram.*) De hac specie falsitatis egi in cap. olim, de rescript. Alia etiam falsitatis indi-

a *Archidiacono.*) In hac sexa collectione, & in tertia, sub hoc tit. cap. 2. legitur Archiepiscopo. Sed tam inscriptionem, quam literam restituo ex lib. 1. epistolar. Innocent. III. recognito à Sirleto, ubi fol. 169. reperitur textus hic. Et licet Bosquetus in notis ad Innocent. III. lib. 2. epist. 35. referat epistolam hanc ad casum relatum in c. 6. de fide instrum. tamen doctus vir apertè fallitur, ut constat ex utriusque textus contextura: siquidem in dict. cap. 6. agitur de lite mota inter Archiepiscopum Mediolanensem, & Abbatem monasterii de Scozuela: at verò in præfenti agitur de literis impetratis ad præbendam. De Metropoli Mediolanensi egi in cap. cum adeo, de rescript.

DD. Gonzal. in Decretal. Tom. V.

Ii 3

cia

cia congefserunt Sefle tom. 2. decis. 118. P. Francif. Valens tom 1. concord. jur. in proœmio Clement. cap. 5. & ex diverfitate atramenti oriri fufpicionem

falfitatis, probant latè Valenzuela confil. 121. n. 151. Barbofa in cap. inter, de fide inftrum. n. 3. ex diverfitate papyri, & fimilibus. Barbof. voto 68.

CAPUT VI.

Idem ^a *Antibarenfi* Epifcopo.

QUàm gravi poenæ subjaceat. *Et infra*: Ad audientiam fi quidem noſtram ex literis in Chriſto chariffimi filii noſtri Vulcan. Dioclae Regis Illuſtris, necnon & tenore literarum tuarum, quas dil. fil. I. Capellano noſtro apud Durachium direxifti, noveris perveniſſe, quod cum Dominicus quondam Suacen. Epifcopus, qui coram eodem capellano, & dil. fil. S. Subdiacono noſtro, tunc in partibus illis gentibus legationis officium, fuerat de homicidio accuſatus, & in Concilio apud Antibaren. Pontificalem reſignaverat dignitatem, ad noſtram olim præſentiam acceſſet, à nobis rediens quaſdam tibi literas præſentavit, quibus aſſerebat, ſibi à nobis Pontificale officium reſtitutum. *Et infra*: Tu verò literis illis fidem adhibens, ven. f. n. G. quem in Suacen. Epifcopum electum canonicè diceris conſecraſſe, ab eadem Eccleſia removifti, præfato Dominico occasione literarum falſarum in ipſa Eccleſia reſtituto. Præfatus verò R. ſicut ſuis nobis literis intimavit, non credens literas illas de noſtra conſcientia emanafſe, tam ipſum Dominicum, quàm præfatum Epifcopum noſtro præcepit conſpectui præſentari, humiliter petens reſcripto Apoſtolico edoceri, quid duceremus de ipſo negotio ſtatuendum. Nos verò ſcriptum literarum falſarum diligentius intuentes, in eis tam in continentia, quàm in dictamine manifeſtè deprehendimus falſitatem: ac in hoc fuimus non modicum admirati, quia tu tales literas à nobis credideras emanafſe, cum præſertim ſcire debeas, Apoſt. Sed. conſuetudinem in ſuis literis hanc tenere, ut univerſos Patriarchas, Archiepifcopos, & Epifcopos fratres; ceteros autem, ſive Reges ſint, ſive Principes, vel alios homines, cujuſcunque ordinis ſint, filios in noſtris literis appellemus: & cum uni tantum perſonæ noſtræ literæ diriguntur, nunquam ei loquimur in plurali, ſive vos, ſive veſter, vel his ſimilia in ipſis literis apponatur. In falſis autem tibi literis præſentatis, in ſalutatione, dil. in Chriſto filius vocabaris; cum in omnibus literis, quas aliquando tibi tranſmiſerimus, te videre potueris à nobis fratrem venerabilem appellatum. Propter quod ſic te eſſe volumus in conſimilibus circumſpectum, ut per falſas literas de novo nequeas circumveniri, vel falli; ſed ſic literas Apoſtolicas ſtudeas diligentius intueri, tam in bulla, filo & charta, quàm ſtylo, quod veras pro falſis, vel falſas pro veris aliquo modo non admitas.

NOTÆ.

- I. ^a *Antibarenſi.*) Ita etiam legitur in tertia collectione *ſub hoc tit. cap. 3.* non autem extat præſens epiftola inter editas à Sirleto, & Boſqueto; & ita corrupta eſt præſens litera, ut nullo modo cognofci poſſit, in qua orbis regione præſens caſus contrigiſſet; nec apud Hortelium, Gerardum, Mercatorem ulla mentio extat regni Dioclae, & civitatum Antibarenſis, & Suacenſis; quarum mentio ſit in præſenti textu: nec Carolus à Sancto Paulo in ſua Geograph. facta eas recenset.
- b *De homicidio.*) Unde privandus erat ipſo beneficio, juxta tradita in *cap. de homicidio.*
- c *Bulla, filo.*) Juxta textum in *cap. licet. ſup. hoc titulo.*

COMMENTARIUM.

2. **P**ro hujus textus illuſtratione ſciendum eſt, jam olim reſcriptis, tam Imperialibus, quàm Pontificiis ſalutationem adſcribi conſueviſſe; ſolebant enim Principes ſalutationem præponere illis, quibus reſcripta dirigebant, & non ſemper eiſdem

verbis, ſed aliquantulum diverſis. Interdum ſalutatio adſcribebatur hoc modo, *Ave chariſſime*: ut conſtat ex inſcriptionibus legis 2. *C. de offic. Reſ. Provinc. l. 5. C. privil. eorum qui, in Theod. l. 1. eod. C. qui petant tur. l. finali. C. ne quid public. l. titia, l. 34. C. heretic. Ave Donate chariſſime. Et l. 4. C. de operib. publicis. Ave Felix chariſſime. Et l. 5. eod. tit. Ave Catiline chariſſime. Et ex aliis congeſtis à Briſſonio de formulis lib. 3. fol. 351. Cujac. lib. 1. obſerv. cap. 15. Juret. in notis ad Symmachum. lib. 2. epift. 69. Unde reſtituenda eſt inſcriptio textus in *l. ſiquis homicidii, C. de accuſat.* in hunc modum: *Ave Chriſpine chariſſime nobis.* Notavit Concius lib. 1. diſput. cap. 15. Pontifices etiam hac formula uti ſolitos in reſcriptis, liquet ex *cap. aliquando, de ſent. ex com.* ex proœmio Decret. eaque fuit communis ſalutandi formula, *Chariſſime nobis*, ut in *l. 2. C. Theodoſ. de offic. Reſ. Provinc. l. 5. eod. C. de privil. eorum, l. 52. eod. C. de appellat.* idque ſignificant notæ illæ K. N. B. in *l. 27. C. de Decur. l. 17. C. Theodoſ. de ſuſcept. l. 13. C. Theodoſ. de luſtrali collat. l. 2. eod. C. de his qui ex publica collat. l. 5. & 8. eod. C. de falſa monet.* Unde reſtituenda eſt inſcriptio legis primæ, *C. Theodoſ. de erogat. milit. annon.* & corrigendum codicis Gregoriani fragmentum*

fragmentum apud Petrum Piteum in collat. legum Mosaic. juncto Brissonio ubi supra, fol. 314. Etiam notandum est, tam Imperatores, quam Pontifices personas illas, quibus rescripta mittebant, variis nominibus inscripsisse. Imperatores in rescriptis ad Præfectos Prætorio, & Patricios missis, eo, parentes appellabant, l. 4. Cod. de locato, ibi: Ad Domitium Ulpianum Præfectum Prætorio, & parentes meum. Et l. 6. Cod. de annonis. & in Theod. ibi: Præfecti Prætorio parentis, amicique nostri. Plura congestit Brissonius de formulis fol. 352. Cùm verò Receptoribus Provinciarum, & Comitibus rescribebant, eos fratres appellabant. Theodosius, & Valent. in Novel. de patrimonialib. rei domin. ibi: Marcelline frater amantissime. Cassiodorus libr. 6. var. in formula Receptor. provinc. ibi: Quid de te existimatum sit, datur adverti, cni tot videntur nobiles posse possponi. Additur quod à Principe frater vocaris. Romani etiam Pontifices pro diversitate personarum diversis utuntur nominibus; si enim Episcopis, Archiepiscopis, aut Patriarchis rescripta mittunt, eos fratres appellant, & perveniunt, 84. dist. c. fratres, 86. dist. cap. dilectus, de offic. deleg. cap. cùm dilectus, de cleric. non resid. cap. venerabilis de except. cap. venerabilis, de judiciis, c. venerabilis, de confirm. util. nec sine ratione, nam Episcopi Apostolorum successores pari consortio cum D. Petro ac eorum successoribus honorem, & potestatem acceperunt, cap. in novo, 21. distin. & participes sunt dignitatis Episcopalis cum Pontifice cap. præterea, 51. distin. quia vocati sunt in partem solitudinis, cap. fundamenta, §. debet, de elect. in 6. quæ societas jura quoddammodo fraternitatis in se habet, l. verum 63. ff. pro socio: considerant Pet. Gregor. in proem. Decret. nu. 14. Franc. Valens in concord. in eodem proem. num. 5. Duarenus lib. 2. de sacris, cap. 6. alias rationes ex fratris nomine deductas adducunt Savarus in notis ad Sidon. libr. 1. epist. 11. verbo Verè habes, Claudius Elpenceus ad D. Paulum, cap. 4. ad Timoth. Dorleans in not. ad Tacitum, fol. 292. Altamir. in l. 1. cap. 7. num. 68. C. de filiis offic. Si autem Episcopi tantum electis, non verò confirmatis Pontifex rescribat, eos filios appellat, cap. sanè, de renunc. cap. nosti, de elect. Cardinales etiam Ecclesiæ Romanæ filios appellat, cap. licet 49. de testibus, cap. coram, de offic. Legat. nisi reperiantur simul Episcopi, aut cum eis, & Episcopis simul loquatur, ut in cap. in Genesi 49. de elect. prope finem, extravag. Execrabilis, §. nos itaque, de præbendis, cap. 1. de renunc. eod. lib. cap. 1. de offic. Legat. eodem lib. in Concilio Romano sub Calixto cap. 12. Illustrant Baronius anno 283. nu. 27. Antonius Augustinus libr. 2. de emend. Gratiani, dialogo 5. Duarenus dicto cap. 6. Etiam Episcopus dum alloquitur cum Canonici propriis fratres appellat, ut probat Cironius ad titulum de his qua fiunt à Prælati: & Pontifex cùm scribit Capitulo, hac formula uti solet, Vobis filii Capituli, cap. constitutus 11. de concess. præb. cap. 3. de testam. in 3. collect. Juxta quem Ecclesiæ usum passim in hoc volumine Decretalium reperuntur in Epistolis Decretalibus formulæ illæ, cùm Pontifex scribit Episcopis, Fraternitati vestre per Apostolica scripta mandamus; cap. ad audientiam, & passim de rescript. cùm verò Cardinalibus, Discretionis vestre; cap. ad decorem, de institut. in 3. collect. cap. quia diversitatem, de concess. præbend. cap. dilectus, de excessib. Prælator. Cùm autem Episcopi sunt tantum consecrati, eos filios appel-

lat, cap. nosti, de elect. cap. 12. de accusat. in 1. collect. Principes autem sæculares semper filios appellant illustres, ut in cap. novit., ubi notavi, de offic. Legati: charissimos, ut in præsentis textu; gloriosos in cap. 1. de arbitris, in 1. compil. & illustrat Vivar. ad epist. nuncupator. Marci Maximi Orthodoxos, ut probat Valdes de dignit. Regum, cap. 13. Immo & Concilia etiam provincialia Principes sæculares filios appellant. Concil. Brachar, 1. in proæmio. Concil. Tolet. 4. probant, & illustrant Cironius in parat. ad hunc tit. & lib. 1. observ. cap. 17. Petrus Gregorius in proæm. Decret. n. 4. & lib. 1. de rescript. cap. 48. Duarenus lib. 2. de sac. Eccles. cap. 6. Franc. Valens cap. 1. concord. juris Pont. in proæm. Decret. al. cap. 1. ferè per totum. Germonius in indult. Cardin. verbo Dilecto. Pancirolo lib. 1. var. cap. 1. Barbosa de potest. Episcop. p. 1. tit. 1. cap. 1. Cælar. de Eccles. hierach. dist. 6. in princip. Acunna in cap. 1. 84. dist. & in cap. fratres, 86. dist. Nec absque ratione Pontifex Episcopos, Archiepiscoposque fratres appellat; nam illi Apostolorum successores pari consortio cum Divo Petro, & ejus successoribus honorem, & potestatem acceperunt, cap. in novo, 21. dist. quæ societas jura fraternitatis quoddammodo in se habet, l. verum 63. ff. pro socio: & sunt in partem solitudinis vocati, & in executionem sacerdotalis officii coadjutores Pontificis sunt, cap. per venerabilem, §. sunt autem, qui filii sint legit. Sic etiam Romani Imperatores solebant salutationem proponere in suis rescriptis, directam illis, quibus scribebant, quos amicos vocabant, hoc modo: Ave charissime nobis, ut in l. 2. ff. de offic. Recl. Provinc. l. 4. C. Theodof. de oper. public. l. 5. eod. C. de priviilegiis; & cùm ad Præfectos Prætorio scribebant, parentes vocabant, l. 4. c. locati. l. 6. C. Theodof. de annonis, & tribut. l. 1. eod. C. de Episcop. indist. Rectores verò provinciarum, & comites fratres. Majoranus in novel. de bon. caduc. ibi: Enodi frater amantissime. Theodosius in novel. de tyronibus, ibi: Isidore frater: & in novel. de lampadariis, ibi: Opiho frater: & in novellis de ambitu, de metatis, & patrimonialibus. Cassiodorus, lib. 6. epist. 21. ibi: Additur quod à Principe frater vocaris. Illustrant Brissonius lib. 3. de formul. fol. 353. Savarus ad Sidonium lib. 1. epist. 11. verbo Verè habes. Est enim fratris nomen summi affectus, charitatis, & benevolentia, l. nemo 58. §. 1. ff. de hered. instit. Apulejus lib. 8. de asino aureo, ubi notavit Bercaldus. Quintilianus declam. 31. ibi: Certè quoties blandiri volumus amicis, nulla adulatio ultra procedere hoc nomen potest, quàm ut fratres vocemus. Quid est aliud fraternitas, quàm divisus spiritus? Homil. 4. Apostolor. quæ est Eucherii, sub nomine tamen Eusebii circumfertur, ibi: Fratres autem, sorores, patres, & matres, uxores, & filii dicuntur, non natura, sed officio, & affectione; quos enim multum diligimus, fratres vocamus. Frater enim, si vocis etymologiam spectes, teste Petro Nigidio apud Gellium lib. 13. noctium Attic. cap. 10. dicitur quasi ferè alter. Plura congesterunt Hæphtenus lib. 3. disquisit. monast. tract. 4. disquisit. 2. Claudius Elpenceus ad D. Paulum in epist. ad Timoth. cap. 3. num. 16. Altamiranus in l. 1. C. de filiis offic. cap. 7. num. 69. Dorleans ad Tacitum lib. 2. fol. 92. Valenzuela tom. 1. consil. 98. Unde rectè Innocent. docet in præsentis vitium falsitatis præsumi, si inverso hoc stylo in rescriptis Pontifex Episcopum filium, aut alios Ecclesiæ Prælatos, seu Principes sæculares fratres appellaverit. Aliud etiam indicium falsitatis deducit Inno-

centius ex eo, quod cum uni scriberet, plurali numero utebatur, cum stylus Romanæ Curie sit, ut Pontifex in suis literis dum ipse loquitur, ob dignitatis reverentiam plurali numero utatur; erga eum verò cum quo loquitur, singulari, ut probant Solorzanus *tom. 2. de jure Indiar. lib. 5. cap. 12.* Germonius *de indulg. Cardin. §. servus Dei. Restau-*

rus Castal. *de Imper. g. 60.* Licet prisca Ecclesia temporibus Pontifex singulari de se nomine, plurali cum cæteris loqueretur, ut constat ex epistola Gregor. Magni ad Eulogium relata *in cap. ecce. dist. 99.* & notavit Ex ea *l. unic. C. de palatii. fol. 20. c. 21.*

CAPUT VII.

^a Idem.

AD falsariorum confutandam malitiam jam alia vice recolimus ^b literas Apostolicas destinasse, in quibus falsitatis modos, ne quis se posset per ignorantiam excusare, meminimus plenius dixisse. Quia verò nonnunquam event, ut falsas literas exhibentes, postquam super his fuerint redarguti, ad excusationem suam se dicant, literas hujusmodi per alios impetrasse, de communi f. n. consilio duximus statuendum, ut qui literis nostris uti voluerint, eas prius examinent; quoniam si falsis literis se usos dixerint ignoranter, eorum sera poenitentia evitare nequit poenas inferius annotandus. Nos enim omnes falsarios, qui per se, vel alios vitium falsitatis exercent, cum fautoribus, & defensoribus suis anathematis vinculo decernimus innodatos, statuantes, ut clerici, qui falsarii fuerint deprehensi, omnibus officiis, & beneficiis ecclesiasticis perpetuò sint privati. Ita quod qui per se falsitatis vitium exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, seculari ^c Potestati tradantur secundum constitutiones legitimas puniendi; per quam & laici, qui fuerint de falsitate convicti, legitime puniantur; & si clerici fuerint, officiis & beneficiis ecclesiasticis spolientur; si laici, tamdiu maneat excommunicationi subiecti, donec satisfaciant competenter: ita tamen, ut in istis, & in aliis malitia gravius, quam negligentia puniatur. Quod & de iis, qui falsas literas impetrant, statuimus observandum.

NOTÆ.

I. ^a *Idem.*) Italegitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap. 4.* nullibi tamen exprimitur cui rescribat Pontifex, & hanc constitutionem direxerit; quia in ea generalem legem condere voluit contra

falsarios: & ita ab omnibus generaliter observandam proposuit.

^b *Literas.*) Relatas supra *in cap. licet.*
^c *Seculari Potestati tradantur.*) Verba hæc, & textum exposui supra *in cap. ad audiendam.*

CAPUT VIII.

^a Idem.

ACcedens ad præsentiam nostram P. presbyter lator præsentium, suâ nobis infirmatione monstravit, quod cum olim nixus ab Archipresbytero, & Clericis de Catalinovo pro quibusdam causis, super quibus à te se fatebantur indebitè prægravari, ad nostram præsentiam accessisset, nec posset pro eo, quod tunc temporis nos eramus infirmitate gravati, suas literas obtinere, moram apud Sedem Ap. faciendo, post paucos dies contigit ipsum etiam infirmari. Dum autem esset in lecto agritudinis constitutus, accessit ad eum quidam clericus de Casalino Azo nomine, qui tunc temporis morabatur in Urbe, & sub spe dilectionis, & gratiæ promisit ei se quas à nobis postulabat literas obtenturum: qui credidit verbo ejus: & expensas tribuit, quas pro literis ipsis se expensurum præfatus clericus proponebat. Tandem ad eum quaedam commissionis literas ad ven. f. n. Tranensem Archiep. & dilectum filium Abbatem de Coronata portavit: quas prædictus presbyter credens veras esse, & de nostra conscientia emanasse, ad iudices detulit delegatos: cumque in præsentia ipsorum iudicum tu literas argueres falsitatis, & sacerdos ipse, & alii Clerici de Casalino eas veras esse proponerent, tu easdem literas sub sigillo prædictorum iudicum ad nostram præsentiam direxisti: quas utique falsas esse deprehendimus manifestè. Pro quotibi per scripta nostra mandavimus, ut illum, qui præfatas literas impetravit, officio, beneficioque suspensum ad nostram præsentiam dirigeres puniendum. Verum cum sacerdotem prædictum

prædictum sua redderet conscientia innocentem, postquam tu eum officio, & beneficio suspendisti, ad nostram festinanter accessit præsentiam ad suam innocentiam excusandam. Sed cum apud nos moram facere longiorem, & a nobis misericordiam postularet, præfata falsitatis omnimodam ignorantiam proponendo, ipsum tamen cum literis nostris ad te duximus remittendum, ut misericordiam inveniat, quam precatur. Inde est, quod fraternitati tuæ per A. S. M. quat. si præfata litera, in quibus fuit falsitas deprehensa, formam de simplici iustitia habuerunt, cum præsumi non debeat, quod pro talibus literis, quæ de facili possunt à quibuslibet obtineri, fraudem commiserit falsitatis, ab ipso presbytero canonicæ purgatione recepta, quod conscientus non fuerit falsitatis, nec b literis illis usus est, postquam eas falsas esse cognovit, tu ei divina pietatis intuitu officium, beneficiumque restituas, & eum super hoc ulterius non molestes: quia sicut iustum est excessus corrigere delinquentium, sic iniquum merito reputatur, si severitas pœnæ puniat innocentes.

NOTÆ.

tus prout in præsentem transcribitur, additur *Sponsino Archiepiscopo.*

b *Literis usus est*] alias falsi crimen committeret, juxta tradita in cap. ad audientiam.

1 a [*Dem.*] Ita etiam legitur in quarta collectione. *sub hoc tit. cap. i.* in epistolis vero editis Coloniae *lib. 2. fol. 226.* ubi reperitur hic textus

CAPUT IX.

Idem Episcopo Rossen. Archid. Barbonien. & Magistro V. V. de Sancta Fide, Canonico V. V. belen.

EX continentia literarum dilectorum filiorum N. Abbatis sanctæ Crucis de Waltham, & Magistri Simonis de Sueville nobis innotuit, quod cum olim questio, quæ vertebatur inter dilectos filios M. Phil. de Ludeleuve, ex una parte; & Robertum, & Vincentium clericos, ex altera, super Ecclesia de Streton, ipsis, & N. quondam Abbati de Straford. à bonæ memoriæ C. Papa prædecessore nostro commissa fuisset; eodem Abbate pariter, & prædicto Vincentio de hac luce subtractis, prænominati duo iudices juxta tenorem rescripti Apostolici procedentes, attestaciones, & allegaciones utriusque partis diligentius audierunt: tandem cum renunciatum eis ab utraque parte fuisset, & secundum allegata definitiva esset sententia promulganda, contra Magistrum P. adversa pars literas Apostolicas arguit falsitatis, & eas esse falsas sub periculo causæ se firmiter asseruit probaturam, sibi legem imponens, ut à causâ caderet, nisi probaret evidentius falsitatem: & ne ulterius iudices in causâ procederent, Sedem Apostolicam appellavit. Sæpedito autem Phil. exhibente illum, per quem literas impetravit, & firmiter promittente, quod eas veras esse probaret, memoratus R. ab eisdem iudicibus requisitus, ut aliquam notam exprimeret falsitatis, propter quam falsas esse literas proponebat, nihil aliud specificare voluit, nisi quod eas falsas dixit, & asseruit à Cancellaria nostra nullatenus emanasse. Supradicti verò iudices ab ipso R. iuratoria cautione recepta, quod accusationem falsitatis prosequeretur, sicut superius est expressum, sequentem diem post Dominicam, quâ cantatur, *Letare Hierusalem*, proximo præteritam, ad prosequendum coram nobis appellationem interpositam, utrique parti terminum præfixerunt. Ceterum præfatus Rob. in termino prætaxato, ad præsentiam nostram accedens, super falsitate literarum, ac processu negotii, veritate suppressa, ut dicitur, à nobis ad prædictos iudices literas impetravit, & nihil profus de falsitatis accusatione proponens, à Sede Apostolica furtivè recessit. Verum nos literas ipsas, quæ prædarguta fuerant falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis signum falsitatis, vel suspicionis invenimus, nisi paucarum literarum rasuras, quæ nequaquam sapientis animum in dubitationem vertere debuerunt. Ideoq; discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus inquiratis super his diligentius veritatem: & si vobis constiterit jam dictas literas à nobis fuisse veritate tacita impetratas, & sæpeditum Rob. sese obligasse sub periculo causæ, quod priores literas falsas esse probaret, cum inter ipsum, & adversarium suum questio personalis agatur, & quilibet abrenunciandi juri suo liberam habeat facultatem, ipsi

Rob.

Rob. super prædicta Ecclesia silentium imponatis: alioquin partibus convocatis, audiatis causam, & ap. rem. sine debito terminetis. Datum Lateran. XIII. Kal. Nov.

NOTÆ.

I. ^a [Dem] Ita legitur in quarta collectione, sub hoc titulo cap. 2. & reperitur textus hic in lib. 1. epist. Innoc. epist. 400, ex quo registro literam huius textus restituo. Casus præsentis textus contigit in Anglia, ubi extat Monasterium S. Crucis de Balthan constructum ab Haroldo Rege An-

glorum, ut referunt Mattheus Paris in *Villelmo I.* continuator Bedæ lib. 3. cap. 13.

b *Rasuras.*] Quæ attendi debent, præcipue extent in loco suspecto, iuxta tradita in cap. 6. de fide instrum.

c *Renunciandum.*] Ut probavi latè in cap. si diligenti, de foro compet.

TITULUS XXI.

De fortilegis.

CAPUT PRIMUM.

Ex Pœnitentiâ^a Theodori.

N b tabulis, vel in codicibus sorte c futura non sunt requirenda, aut nullus in Psalterio, vel in Evangelio, vel in aliis rebus sortiri præsumat, nec divinationes aliquas in aliquibus rebus observare. Quod si fecerit, xl. dies pœniteat.

NOTÆ.

I. ^a [Theodori.] Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 1. & in Pœnitentiâ Romano tit. 6. cap. 7. ita textus hic habetur *In tabulis, vel in codicibus sorte futura non sunt requirenda, ut nullus in Psalterio, vel in Evangelio, vel in aliis rebus sortiri præsumat, nec divinationes aliquas in aliquibus rebus observare. Quod si fecerit XL. dies pœniteat.* Et cap. 20. ita habetur: *Requisisti sortes in codicibus, vel in tabulis, ut plures solent, qui in Psalteriis, & in Evangeliiis, vel in aliis huiusmodi rebus sortiri præsumunt: Si fecisti, decem dies pœniteas.* Quæ verba etiam refert Burchardus lib. 19. *Decreti*: & retinendo illa verba 40. dies pœniteas. Papiensis in 1. collect. sub hoc tit. cap. 2. De hoc Pœnitentiâ Theodori, & ejus antiquitate egi in cap. 3. de furtis.

2. ^b [Tabulis.] In talibus, legitur hac in sexta collectione, sed utrobique malè; & legendum esse in taleis, observavit Cironius lib. 1. observ. cap. 3. taleæ enim sunt sectiones lignorum, vel prælegmina, teste Varrone lib. 1. de re rustica. Vnde Nonius Marcel. cap. 8. dici ait rustico vocabulo *intertaleare*, id est dividere, vel excidere ramum ex utraque parte aequaliter præcisum. Unde quia in his furculis, & ramis sortes inquirebantur, ideo rectius legendum est, *in taleis*. Morem hunc sortes inquirendi expressit Tacitus de morib. Germanorum, his verbis: *Sortium consuetudo*

simplex. Virgam fructifera arbori decissim in furculos amputant, eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem cemerè, ac fortuito spargunt: mox si publicè consulatur, sacerdos civitatis? sua privatim ipse paterfamilias precatus Deos, culumque suspiciens, ter singulos tollit, sublatos secundam impressam ante notam interpretatur. Similem Sinarum divinationem describit Ioannes Mendoza Episcopus Liparenis lib. 2. Histor. Sinarum, cap. 4. Philippinensium Ignatius cap. 8. Itinerarij.

c *Futura.*] Furta legitur in hac sexta collectione, sed malè; nam per has sortes Sanctorum in codicibus, & libris sacris non furta inquirebantur, sed futura requirebantur: quæ lectura suaderet ex verbis sequentibus, ibi: *Nec divinationes aliquas.* Facit canon 4. Concilij Aquiligran. celebrati tempore Caroli Magni, prout habetur tom. 17. Concilior. pag. 45. ibi: *De codicibus, vel tabulis requirendum, & ut nullus in Psalterio, vel in Evangelio, vel in aliis rebus sortiri præsumat, nec divinationes aliquas observare.*

d *Quadragesima dies.*] De hac pœnitentiâ, & ejus forma egi in cap. accusasti, de accus.

COMMENTARIUM.

EX hoc canone prout jacet in Pœnitentiâ, sequens deducitur assertio: *Sortes in libris, vel Conclutaleis profueris sciendis non sunt faciendæ.* Pro hoc tractabant textus in cap. qui divinationes 2. cap. non dicitur licet